

Rapport Basisdiploma Verpleger

Voorlopige Verplegingsraad

1958

Inleiding

In het rapport basisdiploma verpleegster is op pag. 3 opgemerkt:

“Het rapport beperkt zich tot de verpleegster, omdat de Voorlopige Verplegingsraad van oordeel is, dat nader moet worden bestudeerd in hoeverre de verpleger een eigen opleiding dient te verkrijgen.

In grote trekken zal deze overeenkomen met de opleiding voor het basisdiploma verpleegster, doch varianten in enige onderdelen zullen nodig zijn”.

Teneinde nader te bestuderen in hoeverre de verpleger een eigen opleiding dient te verkrijgen en voor welke onderdelen er wijzigingen en aanvullingen ten aanzien van de opleiding voor het basisdiploma verpleegster nodig zijn, heeft de voorzitter van de Voorlopige Verplegingsraad op 28 januari 1959 een werkgroep geïnstalleerd waarin zitting namen:

P. A. Heeres, geneesheer-directeur van het St. Elisabeth's of Grote Gasthuis te Haarlem, voorzitter;

Zr. A. Brij, directrice van het Coolsingel Ziekenhuis;

Zr. M. de Zwart, hoofd-verpleegster-docente;

Br. C. de Bruyn;

Eerw. Br. Werenfridus;

Br. I. C. van Grasstek;

Zr. S. H. Hooykaas, secretaris.

De besprekingen zijn mede gevoerd aan de hand van:

1. de nota over de opleiding van de verpleger naar aanleiding van het rapport van de Studiecommissie basisopleiding, zoals deze in augustus 1958 is samengesteld door een werkgroep ingesteld door de besturen van de Nederlandse R.-K. Bond van ziekenverplegenden „Salus Infirmorum” en de St. Canisiusbond;
2. van het rapport basisdiploma verpleegster, dat in december 1958 door de Voorlopige Verplegingsraad werd aangenomen en bij de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid ingediend.

De werkgroep heeft zich over de volgende onderwerpen beraden:

- I. De verpleger.
- II. De leerling-verpleger.
- III. De preklinische opleiding.
- IV. De verdere basisopleiding.

I. De verpleger

De werkgroep heeft zich de volgende vragen gesteld:

Is de verpleger nodig? Waar werken de verplegers? Zijn er voldoende verplegers? Heeft het beroep voldoende aantrekkingskracht en geniet het voldoende aanzien en waardering?

Algemeen is de werkgroep van oordeel, dat de verpleger nodig is zowel in het ziekenhuis als daarbuiten.

Als arbeidsterreinen buiten het ziekenhuis waar behoefte aan verplegers is – en veelal zelfs een toenemende behoefte – zijn te noemen: de gemeentelijke geneeskundige- en gezondheidsdiensten, bedrijfsgeneeskundige diensten, scheepvaartmaatschappijen, verzorgingsinrichtingen voor langdurig zieken en bejaardentehuizen.

De werkgroep meent dat het beroep van verpleger niet steeds voldoende waardering en aanzien geniet.

Als oorzaken hiervoor werden genoemd:

1. Er zijn verhoudingsgewijs meer verpleegsters dan verplegers met een hogere algemene ontwikkeling.
2. Het beroep van verplegende wordt gezien als een specifiek vrouwelijk beroep. Hoewel deze zienswijze een kern van waarheid bevat, wordt al te veel voorbij gezien aan het feit, dat er een aantal taken is waarbij juist behoefte is aan mannelijke verplegenden. Deze taken stroken ook met de mannelijke aard en hoedanigheden.
3. De selectie is zowel bij de intrede, als bij de verdere uitoefening van het beroep in het ziekenhuis tekort geschoten. Door deze minder goede selectie is er een neiging tot een generaliserende minder goede beoordeling.
4. Vele verplegers hebben de zorg voor een gezin. Zij zijn hierdoor minder in staat van woonplaats te veranderen, terwille van een voor hun beroepsontwikkeling belangrijke ervaring of mogelijke promotie.

Verder meent de werkgroep, dat het wellicht gewenst is in de nabije toekomst een sociaal-psychologisch onderzoek in te stellen naar het beroep van verpleger en verpleegster.

Een deel van de leden van de werkgroep was van oordeel, dat hogergemelde achterstand in de waardering van de verplegers ten aanzien van de verpleegsters mede uitdrukking vindt in een achterstelling in het bekleden van leidinggevende functies.

Uit het cijfermateriaal van de afdeling verpleging van de Geneeskundige Hoofdinspectie bleek, dat een achterstellen in „leidinggevende salariering” niet bestaat (zie bijlage 1). De op deze staat verwerkte gegevens dienen met voorzichtigheid te worden beoordeeld omdat niet steeds vaststaat of de als hoofdverpleegsters opgegeven personen wel als zodanig worden gesalarieerd. De werkgroep oordeelt dan ook het belangrijkste gegeven van deze staat, dat de verplegers 2 % van het totaal „leidinggevende” personeel uitmaken en slechts 1,9 % van het overige verplegend personeel met diploma A.

Leidinggeven werd tussen aanhalingstekens geplaatst omdat het een open vraag is of iedere eerste verplegende wel werkelijk een leidinggevende functie bekleedt.

Juist ten aanzien van de verplegers kan wellicht worden verwacht, dat deze voor gespecialiseerde taken, die geen leidinggevende taken zijn, een salaris in de rang van eerste verpleger ontvangen. Het is om deze reden, dat voorzichtigheidshalve werd gesteld, dat een achterstelling in „leidinggevende salariering” niet bestaat.

Wat het aantal werkzame verplegers betreft zijn er slechts voor de ziekenhuizen gegevens bekend. Uit de staat van bijlage 2 blijkt uit kolom 2, dat het aantal verplegers in ziekenhuizen slechts weinig is toegenomen, terwijl het aantal verpleegsters (zie kolom 3 en 6) resp. met ruim 50 en 100 % toenam. De gegevens van kolom 2 moeten ook weer met voorzichtigheid worden beoordeeld omdat tot en met 1951 hieronder tevens begrepen waren die verplegers die uitsluitend in het bezit waren van diploma B, wat sedert 1953 niet meer het geval is. Men heeft de indruk, dat het aantal vacatures van de geneeskundige diensten, industrieën en scheepvaartmaatschappijen alsook in verpleeginrichtingen en bejaardentehuizen na 1945 sterk is toegenomen, doch cijfermateriaal is hierover niet bekend.

De vraag of er voldoende verplegers zijn is derhalve moeilijk te beantwoorden, terwijl bovendien niet bekend is in welke mate de uitbreiding van het corps verplegers in de ziekenhuizen mogelijk en gewenst zou zijn.

De werkgroep beveelt aan zo spoedig mogelijk een onderzoek in te stellen naar het aantal verplegers dat thans

werkzaam is op de verschillende terreinen van de gezondheidszorg en naar de behoefte.

II. De leerling-verpleger

De werkgroep heeft zich afgevraagd:

Hoeveel leerling-verplegers thans in opleiding zijn voor diploma A. Neemt dit aantal toe en hoe is de spreiding over de opleidingsinrichtingen?

Bijlage 3 geeft een staat van het aantal mannelijke en vrouwelijke leerling-verplegenden dat slaagde voor het eindexamen voor diploma A in de jaren 1939-1958.

Uit deze staat blijkt wel, dat er een sterke toeneming plaats vond in het aantal leerling-verplegenden sedert 1939 en dat verhoudingsgewijs de toeneming bij de mannen groter was dan bij de vrouwen.

Gezien het feit, dat het aantal verplegers dat in de ziekenhuizen een werkkring vindt maar weinig is toegenomen en dat mag worden verwacht dat het verloop onder de verplegers veel geringer zal zijn dan onder de verpleegsters (uit een enquête bleek dat na 10 jaar 67 % van de verpleegsters wegens huwelijk niet meer in functie was) moet de toeneming van het aantal verplegers buiten de ziekenhuizen wel bijzonder groot zijn.

Bijlage 4 geeft een provinciegewijs overzicht van het aantal mannelijke examenkandidaten voor diploma A in de 3 laatste jaren (1956-1958) met opgave of deze al dan niet in bezit waren van diploma B. Hieruit blijkt dat 29 % of minder in bezit was van diploma B. Het aantal examenkandidaten, dat niet in het bezit was van diploma B, dus dat ook het eerste leerjaar heeft moeten volgen, bedroeg respectievelijk 30, 29 en 30 kandidaten.

Uit bijlage 5 blijkt dat deze kandidaten respectievelijk over 15, 15 en 18 opleidingsinrichtingen verspreid waren. Over de 3 jaar gerekend hebben 34 opleidingsinrichtingen kandidaten zonder B-diploma in opleiding genomen. Uit een verder onderzoek is bekend, dat slechts 10 ziekenhuizen over deze drie laatste jaren regelmatig 1 of meer mannelijke kandidaten tot het eindexamen hebben toegelaten, terwijl slechts 1 inrichting alle drie de jaren 1 of meer kandidaten zonder B-diploma tot het eindexamen toeliet.

In de nabije toekomst zullen dit 2 inrichtingen zijn, nl.: St. Joannes de Deo te Haarlem en te 's-Hertogenbosch.

In 's-Hertogenbosch werd in 1958 voor het eerst eindexamen afgenomen.

In 62 van de 154 opleidingsinrichtingen hebben in de laatste 3 jaren èèn of meer malen leerling-verplegers eindexamen gedaan.

III. Preklinische periode

De werkgroep was van oordeel, dat een preklinische periode van 3 maanden voor de mannelijke evenzeer als voor de vrouwelijke verplegenden noodzakelijk is.

Afzonderlijke opleiding of coëducatie

In de bespreking van de werkgroep werd van Rooms-Katholieke zijde mede uit een oogpunt van persoonlijkheidsvorming aan een afzonderlijke preklinische opleiding voor verplegers de voorkeur gegeven. Van Protestant-Christelijke zijde werd daarentegen betoogd, dat aan mannelijke en vrouwelijke leerling-verplegenden heel goed de ethiek gericht op de wereld- en levensbeschouwing gezamenlijk kan worden gegeven.

Algemeen is de werkgroep van oordeel, dat zowel de coëducatie als de afzonderlijke opleiding zijn voordelen, doch ook zekere nadelen heeft.

Bij coëducatie wordt de leerling-verpleger vanaf de aanvang aangepast aan de latere werksituatie. Coëducatie biedt ook voor de opleiding zelf voordelen. Een nadeel is, dat dikwijls onvoldoende met de mogelijkheden en moeilijkheden van de leerling-verpleger rekening wordt gehouden.

De afzonderlijke opleiding heeft het voordeel, dat deze speciaal op de mannelijke leerling kan worden afgestemd.

De werkgroep is van oordeel dat beide mogelijkheden, coëductie en afzonderlijke opleiding dienen te blijven bestaan en dat het aanbeveling verdient meer ervaring op te doen ten aanzien van de voor- en nadelen van beide wijzen van opleiden gedurende een aantal jaren en daarna dit vraagstuk opnieuw te doen bezien door de Voorlopige Verplegingsraad.

Ten aanzien van de coëductie wordt thans reeds aanbevolen:

1. Het veelvuldiger *aanstellen van een verpleger-docent* vooral daar, waar mannelijke leerlingen aanwezig zijn. Deze zal dan in de eerste plaats een taak hebben ten opzichte van de leerling-verplegers, doch ook ten opzichte van de leerling-verpleegsters.
2. Het *aanstellen van een mentor* voor één of meer leerling-verplegenden. Deze mentor kan een hoofd of eerste verpleger zijn, doch dient in ieder geval een verpleger te zijn die krachtens zijn persoonlijkheid de geschikte figuur is om voor één of meer leerlingen tijdens de gehele duur van hun opleiding, een vertrouwenspersoon, raadsman en leider te zijn.

Ten aanzien van de 2 afzonderlijke opleidingen wordt gesteld, dat het van belang is, als in het opleidingsziekenhuis ook verpleegsters werkzaam zijn, hetgeen thans in beide ziekenhuizen het geval is dank zij de uitbreiding met een vrouwenafdeling.

Het lesprogramma

Ten aanzien van het lesprogramma van de preklinische periode is de werkgroep van oordeel, dat het lesprogramma, zoals dit in bijlage 2 van het rapport basisdiploma verpleegster (R.7) is aangegeven zonder wijziging, aanvulling of weglating voor de verpleger te gebruiken is.

Een punt van discussie was of de 20 uur uitgetrokken voor kooklessen ook voor de verpleger noodzakelijk zijn.

De werkgroep beantwoordt deze vraag in bevestigende zin.

Het internaat

De werkgroep heeft zich ook afgevraagd of voor de leerling-verpleger het internaat tijdens de preklinische opleiding en tijdens de overige opleiding verplicht dient te worden gesteld.

De werkgroep heeft gemeend ten aanzien van het internaat generlei verplichtstelling te kunnen aanbevelen, doch over deze aangelegenheid aan de hand van de plaatselijke mogelijkheden de directie van het opleidingsinstituut te doen beslissen. Dit klemt te meer omdat thans in vele gevallen er slechts 1 leerling-verpleger per leerjaar of zelfs per opleidingsziekenhuis wordt opgeleid.

Wel acht de werkgroep het noodzakelijk, dat het opleidingsinstituut, ingeval van uitwoning, mede behulpzaam is bij het vinden van een passende huisvesting. Tevens verdient het aanbeveling, dat de directie, de mentor, de verpleger-docent of wie anders hiervoor is aangewezen, zich er van vergewist of deze huisvesting aan de gestelde verwachting bij voortduring blijft voldoen. Dit hoeft geenszins een controle ter plaatse in te houden, doch kan reeds geschieden o.a. door een belangstellende informatieve vraag aan de leerling-verpleger.

IV. De verdere basisopleiding

De duur en indeling van de verdere opleiding volgend, zoals deze is voorgesteld in het rapport basisdiploma verpleegster, is de werkgroep van mening dat:

1. het eerste deel voor leerling-verpleegsters en leerling-verplegers theoretisch en praktisch hetzelfde kan zijn, met dien verstande, dat de leerling-verplegers op mannenafdelingen werken en de leerling-verpleegsters op mannen- en vrouwenafdelingen;
2. het tweede deel voor de praktijk aanpassingen behoeft, terwijl hier dan tevens de mogelijkheid wordt geboden voor een theoretische aanpassing;

3. het derde deel voor leerling-verplegers en leerling-verpleegsters hetzelfde kan zijn, met hetzelfde voorbehoud als onder 1.

Ten aanzien van het tweede deel behoeven de volgende onderdelen een afzonderlijke behandeling:

- a. Kraamverpleging.
- b. Kinderverpleging.
- c. Sociale hygiëne.
- d. Andere onderdelen van de verpleging bijzonder voor de verpleger van belang en reeds in de basisopleiding te geven.

Ten aanzien van de psychiatrie is de opleiding voor de leerling-verpleger en de leerling-verpleegster zonder B-diploma niet verschillend. Wel is verhoudingsgewijs het aantal leerling-verplegers, dat reeds in het bezit van een B-diploma is, zeer veel groter dan dat van de leerling-verpleegsters. De aanpassing voor hen die reeds in het bezit van een B-diploma zijn, moet voor de leerling-verpleegster nog worden gezien. De werkgroep meent dat deze aanpassing voor leerling-verplegers en leerling-verpleegsters dezelfde kan zijn.

Kraamverpleging

Ten aanzien van de kraamverpleging beveelt de werkgroep aan de leerling-verplegers een afzonderlijke doch vrij uitgebreide theoretische opleiding te geven, waarbij vooral de kennis van het baringsproces en de hulp ingeval van een spoedbevalling van bijzonder belang is en derhalve uitvoerig zal dienen te worden behandeld.

Ten aanzien van de praktische opleiding is amper besproken of alle leerling-verplegers tenminste 2 normale bevallingen dienen bij te wonen of dat dit slechts zou gelden voor hen, die bij een G.G.D. of bij vervoersdiensten gaan werken.

De werkgroep staat op het standpunt, dat eerste hulp bij bevallingen (E.H.B.B.) aan de leerling-verplegers dient te worden gegeven, inclusief het bijwonen van tenminste 2 bevallingen. Voor religieuzen zal een mogelijkheid tot vrijstelling dienen te bestaan.

Kinderverpleging

Ook voor de kinderverpleging zal het in het algemeen aanbeveling verdienen de leerling-verplegers een enigszins verkorte en aangepaste cursus te geven.

Een praktijk van 4 weken, waarvan 2 weken boxenverpleging, wordt noodzakelijk geacht.

Sociale hygiëne

De theorie kan hier gezamenlijk worden gegeven. De praktijk zal dienen te worden aangepast. In het bijzonder zal een excursie naar een gemeentelijke geneeskundige- en gezondheidsdienst en een bedrijfsgeneeskundige dienst van belang zijn.

Evenals voor de verpleegster, zal het voor de verpleger nodig zijn, dat hij in de basisopleiding kennis maakt met de verschillende toekomstmogelijkheden, zodat de verpleger aan het eind van de opleiding in staat is te bepalen in welke richting hij zich verder wenst te bekwamen.

Andere onderdelen van de verpleging, bijzonder voor de verpleger van belang en reeds in de basisopleiding te geven.

Aangezien veel verplegers tewerk worden gesteld bij de ziekenauto's van de gemeentelijke geneeskundige- en gezondheidsdiensten of particuliere vervoersdiensten en dit bij de opleiding tevens een uitstekende gelegenheid is met de patiënten thuis kennis te maken, stelt de werkgroep voor iedere leerling-verpleger in het 2e deel van de opleiding 4-8 weken werkzaam te doen zijn bij een dergelijke dienst.

Behalve het vervoer is ook een verdergaande kennis en ervaring in het bedienen van de technische apparatuur zowel op het gebied van de verpleging als andere technische apparaten die op de ziekenzalen dagelijks worden gebruikt, van groot belang. De werkgroep stelt derhalve voor iedere leerling-verpleger de gelegenheid te geven gedurende 4 weken ervaring op te doen in het bedienen van technische apparatuur.

Een ander onderdeel dat in de opleiding voor verplegenden gewoonlijk zeer weinig aandacht heeft gehad, ook al omdat hiervoor in Nederland speciaal opgeleide krachten bestaan, is het laboratoriumwerk.

De verplegers die later op schepen zullen werken of bij de missie of zending zullen komen, hebben aan deze kennis echter grote behoefte. In verband hiermede acht de werkgroep het wenselijk, dat de basis voor een verdergaande kennis ook in het laboratoriumwerk, tijdens de basisopleiding voor verpleger zal worden gelegd. Hierom stelt de werkgroep voor iedere leerling-verpleger 4 weken op een laboratorium te laten werken, waarbij de belangstellende gelegenheid krijgt verdergaande kennis op te doen en o.a. met een microscoop te kunnen werken.

Hoewel urologie en orthopedie zeker voor de verpleger belangrijke afdelingen zijn, worden deze afdelingen door de werkgroep niet voor het 2e deel genoemd omdat deze als specialisaties van de chirurgie feitelijk thuishoren onder het 3e deel van de opleiding en het de werkgroep gewenst leek deze ook onder dit deel onder te brengen gezien het nauwe contact dat er zal moeten zijn tussen theorie en praktijk. Wel wordt sterk aanbevolen, waar dit mogelijk is, de leerling-verpleger tijdens het 2e deel van de opleiding extra te laten werken op de afdelingen voor dermatologie of op een revalidatie-afdeling. Aangezien zeer veel ziekenhuizen niet over een dergelijke afdeling beschikken heeft de werkgroep gemeend deze ervaring niet verplichtend te kunnen stellen. Wellicht zal in de ziekenhuizen waar geen afdelingen bestaan, toch aan de hier gegeven suggestie tegemoet kunnen worden gekomen door de leerling-verpleger op de zalen te plaatsen waar patiënten lijdende aan huidziekten of geslachtsziekten worden verpleegd en waar revalidatie-patiënten zijn.

Praktijkindeling

Hieronder volgt een praktijkindeling van de leerling-verplegers en -verpleegsters voor het 2e deel zoals deze voor de leerling-verplegers hierbij wordt aangegeven en voor de leerling-verpleegsters te vinden is in het rapport basisdiploma verpleegster:

Leerling- verpleger	Leerling- verpleegster	
4 w.	18 w.	verpleegdienst op pediatrisch gebied
-	16 w.	verpleegdienst op verloskundig gebied
16 w.	16 w.	enige verwerving van ervaring in verpleging op psychiatrisch gebied, indien enigszins mogelijk
1-4 w.	1-4 w.	praktische sociale oriëntering
4-8 w.	-	vervoersdienst
4 w.	-	technische apparatuur
4 w.	-	laboratoriumdienst
8 w.	-	verpleegdienst op dermatologische en/of revalidatie-afdeling, zo mogelijk
4 w.	4 w.	vakantie
13-6 w.	4-1 w.	speling
65 w.	65 w.	

Theoretische opleiding in het 2e deel

Aangezien het programma voor de theorie te geven tijdens de opleiding voor het basisdiploma verpleegster door de Voorlopige Verplegingsraad nog niet is vastgesteld, heeft de werkgroep gemeend op dit programma te moeten wachten voor hij zich over de aanpassing voor de verpleger beraadt.

Wel beveelt de werkgroep ten sterkste aan *2 van de 6 weken theorie in het 2e deel van de opleiding aan de verplegers afzonderlijk te geven*. Hij raadt aan hiertoe centrale opleidingen voor leerling-verplegers te doen houden in nauw verband met – of uitgaande van – de ziekenhuizen, die de meeste leerling-verplegers hebben en die hen uit andere ziekenhuizen ook als stagiaire kunnen ontvangen.

In deze 2 weken kan dan de opleiding, theoretisch, praktisch en persoonlijkheidvormend, geheel op de verpleger zijn gericht.

BIJLAGE 1

Overzicht van aantallen mannelijk en vrouwelijk verplegend personeel in bezit van diploma A werkzaam in de algemene ziekenhuizen, verdeeld naar de rangen, volgens de nominatieve opgave van de directies per 31 december 1957

Omschrijving	Vr.	M.	% M. v. totaal
Hoofd	1476	13	0.8
Wnd. hoofd	277	4	1.4
Eerste	1784	46	2.5
Wnd. eerste	196	14	0.7
Totaal „leidinggevend” verplegend personeel	3733	77	2
Overig verplegend personeel met A-diploma niet in opleiding	5880	114	1.9
Totaal-Generaal	9613	191	1.9

BIJLAGE 2**Overzicht van mannelijk en vrouwelijk verplegend personeel werkzaam in ziekenhuizen, volgens het jaarverslag van de Geneeskundige Hoofdinspectie van de Volksgezondheid**

Jaar	Gediplomeerden volgens Rijksregister		In opleiding voor diploma A		In opleiding voor voortgezette opleiding	
	M	V	M	V	Kr.verpl.	Ki.verpl.
I	2	3	3	5	6	7
1938	200	5029	87	4935	602	26
1939	227	5063	96	5099	598	23
1940	225	5439	94	5008	618	33
1941	227	5707	153	5308	676	33
1942	284	5857	182	5780	711	40
1943	289	5899	160	5921	488	31
1944	251	5160	144	5426	665	31
1945	271	5188	154	6722	695	39
1946	270	5314	178	7862	855	71
1947	284	6023	190	8475	803	88
1948	258	6460	192	8684	911	81
1949	322	7303	251	8572	1072	129
1950	239	6919	169	8231	982	191
1951	384	7919	195	7881	959	232
1953	207	7144	194	8436	1156	286
1954	237	7302	269	8840	1144	208
1955	233	7653	262	9667	1263	290
1956	257	7804	286	10123	1213	299

BIJLAGE 3

Overzicht van het aantal mannelijke en vrouwelijke kandidaten die slaagden voor diploma A over de afgelopen 20 jaar

Jaar	M.	Vr.	Totaal	Jaar	M.	Vr.	Totaal
1939	20	1136	1156	1949	52	2333	2385
1940	35	1178	1213	1950	40	1863	1903
1941	42	1151	1193	1951	48	1984	2032
1942	49	1256	1305	1952	63	2169	2232
1943	27	1253	1280	1953	76	2035	2111
1944	35	1248	1283	1954	71	2131	2202
1945	48	1377	1425	1955	78	2374	2452
1946	35	1391	1426	1956	112	2372	2484
1947	46	1370	1416	1957	100	2376	2476
1948	42	1886	1928	1958	116	2586	2702

BIJLAGE 4

Overzicht van het aantal mannelijke examenkandidaten voor diploma A in de jaren 1956, 1957, 1958

	1956			1957			1958		
	Kandi-	In	Geen	Kandi-	In	Geen	Kandi-	In	Geen
	daten	bezit	B	daten	bezit	13	dalen	bezit	B
		v. B			v. B			v. B	
Groningen	2	2	—	4	4	—	9	7	2
Friesland	—	—	—	—	—	—	1	1	
Drenthe	2	2	—	1	1	—	—	—	
Overijssel	5	3	2	4	3	1	5	3	2
Gelderland	6	5	1	4	2	2	3	3	
Utrecht	6	3	3	6	5	1	9	8	1
Noord-Holland	36	24	12	30	20	10	43	32	11
Zuid-Holland	36	32	4	27	24	3	21	16	5
Zeeland—		—	—	—	—	—	—	—	
Noord-Brabant	11	10	1	12	9	3	17	14	3
Limburg	8	1	7	12	3	9	8	2	6
Het Rijk	112	82	30	100	71	29	116	86	30

BIJLAGE 5

Overzicht van het aantal opleidingsinrichtingen waar examen werd afgenomen voor diploma A aan 1 of meer mannelijke verplegenden die niet in het bezit van het B-diploma zijn en van het aantal van deze kandidaten over de 3 laatste jaren

	1956		1957		1958		Over de 3 jaar		Bijzonderheden
	Opl. inr.	Kand.	Opl. inr.	Kand.	Opl. inr.	Kand.	Opl. inr.	Kand.	
Groningen					2	2	2	2	
Friesland									
Drenthe									
Overijssel	2	2	1	1	2	2	4	5	
Gelderland	1	1	1	2			2	3	
Utrecht	1	3	1	1	1	1	1	5	
Noord-Holland	4	12	4	10	2	11	8	33	(1 inr. 26 ll.)
Zuid-Holland	3	4	3	3	4	5	9	12	
Noord-Brabant	1	1	2	3	3	3	3	7	
Limburg	3	7	3	9	4	6	5	22	
Zeeland—									
Totaal Rijk (Zonder B-dipl.)	15	30	15	29	18	30	34	89	(33 inr. 63 ll.)

Overzicht van totaal aantal opleidingsinrichtingen en kandidaten voor het gehele rijk

	1956		1957		1958		Opl. inr.	Kand.
	Kand.	B	Kand.	B	Kand.	B		
Totaal Rijk in 38, 34, 36 opl. inr.	112	82	100	71	116	86	62	328
Totaal Rijk in 15, 15, 18 opl. inr. (zonder dipl. B)	30		29		30		34	89
Totaal Rijk (met dipl. B)	82		71		86		28	239